

УПРОВАДЖЕННЯ НОВИХ ФОРМ НЕФОРМАЛЬНОЇ ОСВІТИ ВЧИТЕЛІВ МУЗИЧНОГО МИСТЕЦТВА В РОЗВИТКУ ПЕДАГОГІЧНОЇ МАЙСТЕРНОСТІ НА ОСНОВІ ЦИФРОВИХ ТЕХНОЛОГІЙ

INTRODUCTION OF NEW FORMS OF NON-FORMAL EDUCATION OF MUSIC TEACHERS IN THE DEVELOPMENT OF PEDAGOGIC SKILLS ON THE BASIS OF DIGITAL TECHNOLOGIES

Стаття присвячена одній з актуальних проблем розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва за неформальної освіти. Зокрема, розглядаються інноваційні форми навчання вчителів за неформальної освіти, їх переваги та перспективи розвитку. Розкривається значення науково-педагогічного супроводу навчання в неформальній освіті. Основна увага зосереджується на використанні цифрових технологій у процесі навчання вчителів в умовах неформальної освіти, їх значенні у формуванні професійної компетентності фахівців і розвитку педагогічної майстерності. Розглядаються особливості процесу використання цифрових інструментів у процесі неформальної освіти. На основі аналізу вітчизняного досвіду безперервного навчання вчителів узагальнюються ідеї щодо розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва за неформальної освіти.

Ключові слова: педагогічна майстерність, вчителі музичного мистецтва, цифрові технології, форми навчання, неформальна освіта, форми навчання вчителів у неформальній освіті.

Статья посвящена одной из актуальных проблем развития мастерства учителя музыкального искусства при неформальном образовании. В частности, рассматриваются инновационные формы обучения учителей при неформальном образовании, их преимущества и перспективы развития. Раскрывается значение научно-педагогического сопровождения обучения при неформальном образовании. Основное внимание уделяется использованию цифровых технологий в процессе обучения учителей в условиях неформального образования, их значению в формировании профессиональной

компетентности специалистов и развитии педагогического мастерства. Рассматриваются особенности процесса использования цифровых инструментов в процессе неформального образования. На основе анализа отечественного опыта беспрерывного образования учителей обобщаются идеи относительно развития педагогического мастерства учителей музыкального искусства при неформальном образовании.

Ключевые слова: педагогическое мастерство, учителя музыкального искусства, цифровые технологии, формы обучения, неформальное образование, формы обучения учителей при неформальном образовании.

The article is devoted to one of the topical issues of the development of pedagogic skills of a music teacher in the context of non-formal education. In particular, it presents innovative forms of teachers training under the framework of non-formal education, marks their advantages and prospects for the development. It is determined the significance of academic maintenance of training in non-formal education. The author focuses on the use of digital technologies in the training of teachers under the conditions of non-formal education as a form of postgraduate teacher training, their importance in shaping the professional competence of specialists and the development of pedagogical skills. The article considers special aspects of using digital tools in non-formal education. Based on the domestic experience in the ongoing education of music teachers, the best ideas for the development of pedagogical skills of music teachers in the context of non-formal education are generalized.

Key words: teacher skills, music teachers, digital technologies, training forms, non-formal education, forms of teachers training in non-formal education.

УДК 372.878

DOI <https://doi.org/10.32843/2663-6085.2019.12-1.39>

Кондратова Л.Г.,

канд. пед. наук, доцент кафедри відкритих освітніх систем та інформаційно-комунікаційних технологій ДВНЗ «Університет менеджменту освіти» Національної академії педагогічних наук України

Постановка проблеми у загальному вигляді.

У період інформатизації освіти, значного розвитку цифрових технологій постає проблема підготовки фахівців загальної середньої освіти до впровадження цифрових технологій у практику педагогічної діяльності. З огляду на можливості післядипломної підготовки фахівців до впровадження інновацій важливим видом освіти вважається неформальна освіта, що допомагає здійснювати підготовку вчителів у міжкурсний період до оволодіння новітніми досягненнями педагогічної науки, серед яких виділяється впровадження новітніх цифрових технологій в освіті.

Реформування освітньої мистецької галузі, яка є ланкою загальної середньої освіти, пов'язане із впровадженням концепції Нової української школи

у сферу підготовки фахів у межах післядипломної педагогічної освіти. Концепція визначає перевагу наскрізного застосування інформаційно-комунікаційних технологій в освітньому процесі та наголошує на запровадженні ІКТ в освітній галузі, що має перейти від одноразових проєктів у системний процес [2, с. 12].

Використання цифрових технологій охоплює всі види діяльності та суттєво розширює можливість педагога, формуючи в учня важливі для нашого часу технологічні компетентності [2, с. 12].

Саме тому проблема використання цифрових технологій у розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва за неформальної освіти стає сьогодні актуальною та вимагає наукового дослідження.

Аналіз останніх досліджень і публікацій.

Проблемам педагогічної майстерності присвятили дослідження багато науковців: Є. Барбіна, І. Зязюн, В. Крамущенко, І. Кривонос, Н. Кузьміна, В. Семиченко, Н. Тарасевич, О. Мірошник та ін. Проблеми мистецько-педагогічної діяльності педагога розглянуті у працях Б. Бриліна, А. Козир, С. Коновець, О. Лобової, Л. Масол, Н. Миропольської, Г. Ніколаї, О. Олексюк, О. Отич, Г. Падалки, Г. Побережної, О. Ростовського, О. Рудницької, О. Щолокової. У дослідженнях О. Соломахи наголошується на тенденції розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва, що пов'язується із професійним саморозвитком педагога, реалізацією всіх складників майстерності вчителя у професійній діяльності [6, с. 49]. Але професійний розвиток педагога і розвиток педагогічної майстерності вчителя в умовах цифровізації суспільства неможливий без активного впровадження новітніх цифрових технологій і новітніх форм навчання. Тому у світлі обраної теми слід приділити увагу й питанням використання цифрових технологій, які порушуються в дослідженнях В. Бикова, Я. Булахової, О. Бондаренко, В. Заболотного, Г. Козлакової, О. Міщенко, О. Пінчук, О. Шестопал та ін.

Виділення не вирішених раніше частин загальної проблеми. У часи реформування мистецької освітньої галузі та появи новітніх тенденцій у сфері використання цифрових технологій слід приділити увагу організації новітніх форм навчання вчителів музичного мистецтва, спрямованого на набуття практичного досвіду на основі цифрових технологій, а також новим формам підготовки сучасного вчителя в умовах післядипломної педагогічної освіти. Огляд науково-педагогічної літератури із зазначених питань дає можливість зробити висновки про те, що ці проблеми порушуються науковцями обмежено. Аналіз літературних джерел констатує, що більшість наукових розвідок спрямована на загальну підготовку педагогів до впровадження інновацій. Водночас проблема розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва, який можливо здійснювати на основі використання цифрових технологій у межах післядипломної педагогічної освіти, залишається малодослідженою.

Мета статті – розкрити основні проблеми розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва за неформальної освіти на основі проведення науково-педагогічних заходів із використанням цифрових технологій, розглянути інноваційні форми та сучасні засоби навчання, узагальнити ідеї щодо розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва за неформальної освіти.

Виклад основного матеріалу. Сьогодні цифровізація є головним перспективним напрямом розвитку української економіки та суспільства.

Активно впроваджуються цифрові технології та інструменти у сферу науки й освіти. Місія післядипломної педагогічної освіти вбачається у підготовці педагогічної спільноти до використання надбань сучасних досягнень. А тому і підготовка вчителів музичного мистецтва до розвитку педагогічної майстерності на основі використання сучасних інформаційних і цифрових технологій є актуальною та потребує детальнішого вивчення.

Відомо, що в період реформування сучасної післядипломної педагогічної освіти велика увага приділяється саме формальній освіті, яка має безліч форм і методів професійного зростання педагогів. Підвищення кваліфікації педагогів, що відбувається в межах післядипломної педагогічної освіти, має свої визнані переваги та великий досвід підвищення фахової майстерності вчителів на основі поглибленого тематичного навчання, за допомогою спецкурсів і курсів за вибором. Але, зважаючи на головні тенденції безперервного професійного розвитку фахівців і накопичений досвід закладів післядипломної педагогічної освіти, для більшої ефективності підготовки вчителів важливо врахувати і можливості різних видів освіти, таких як формальна, неформальна та інформальна освіта.

Проект нового закону про післядипломну педагогічну освіту та Закон України «Про освіту» визначають неформальну освіту як вид освіти, який здобувається за освітніми програмами та не передбачає присудження визнаних державою освітніх кваліфікацій за рівнями освіти, але може завершуватися присвоєнням професійних та / або присудженням часткових освітніх кваліфікацій [1, с. 3].

Саме тому неформальна освіта як складова частина неперервного професійного розвитку фахівця та розвитку педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва має безліч можливостей для навчання педагогів. Серед напрямів залучення до навчання вчителів слід виділити: науково-педагогічний, практикоорієнтований, творчо-розвивальний тощо.

Так, залучення вчителів музичного мистецтва до участі в науково-педагогічних заходах надає безліч переваг, серед яких формування наукового мислення, бачення перспектив професійного розвитку та розвитку педагогічної майстерності, обмін досвідом і взаємодія серед фахівців на основі обговорення педагогічних проблем, вирішення спільних питань реформування та проблем упровадження інновацій в освітню практику тощо. Серед важливих форм неформальної освіти педагогів слід виділити науково-практичні конференції, семінари, вебінари, круглі столи, педагогічні марафони, різноманітні види дистанційного та змішаного навчання педагогів.

Із розвитком цифрових технологій і розширенням можливостей цифрових платформ, мережних

освітніх спільнот на зміну усталеним формам неформальної освіти приходять більш інноваційні форми навчання педагогів, серед яких слід відзначити: електронні та Інтернет науково-практичні конференції, вебіари, відкриті педагогічні марафони тощо. Переваги таких форм неформальної освіти вчителів вбачаються у більш ефективному навчанні вчителів музичного мистецтва, котрі без відриву від основної педагогічної діяльності мають можливість переглянути відеодоповіді досвідчених фахівців, ознайомитися з досвідом учасників електронних заходів у режимі онлайн та оффлайн, а також взяти активну участь у педагогічних форумах, обговореннях. Поширення досвіду вчителів у таких заходах реалізується на основі наукових тез, статей і надання доступу всім учасникам заходу до відеотрансляцій педагогічних майстер-класів, відеовиступів. За таких форм неформальної освіти формується наукове мислення учасників – вчителів-практиків, поширюються кращі педагогічні ідеї, демонструється рівень розвитку педагогічної майстерності педагогів, розвитку їх педагогічної творчості, практичні навички з педагогічної техніки, рівень розвитку професійної та методичної компетентності фахівців тощо.

Специфіка педагогічної професійної діяльності вчителів музичного мистецтва вимагає від фахівців їх професійного розвитку та розвитку педагогічної майстерності у педагогічному та музично-педагогічному напрямках. Неформальна освіта вчителя музичного мистецтва потребує навчання його як педагога – фахівця, котрий навчає дітей мистецтву, і як професіонала-музиканта, а саме музиканта-виконавця, інтерпретатора, композитора, сценариста тощо. Слід відзначити практичну спрямованість і дієвість таких форм неформальної освіти фахівців, як педагогічні вебіари, педагогічні марафони, мережеві відкриті майстер-класи й уроки, відкриті мережеві майстерні тощо.

Вебінар як спосіб організації зустрічей онлайн і новітній формат проведення семінарів, тренінгів та інших заходів за допомогою Інтернету надає безліч можливостей для вчителів набути новітні знання. Прикладом тематичних вебінарів, спрямованих на розвиток педагогічної майстерності вчителя музичного мистецтва, можна назвати проведені цього навчального року Всеукраїнські вебіари, організовані видавництвом «Навчальна книга – Богдан». Учасниками двох вебінарів стали понад триста вчителів музичного мистецтва із різних регіонів України (спікер вебінарів – Л.Г. Кондратова). Метою проведених відкритих вебінарів стало поширення ідей щодо розвитку педагогічної майстерності вчителя на основі цифрового інструментарію та використання у професійній діяльності електронних засобів навчання, таких як електронні підручники, інтерактивні посібники, електронні інтерактивні зошити тощо.

Новітня форма неформальної освіти – педагогічний Інтернет-марафон – стала поширеною серед форм підготовки вчителів музичного мистецтва щодо запровадження нового змісту навчання на основі підручників нового покоління, викликаного запровадженням нових програм освітньої галузі «Мистецтво», реалізацією нового стандарту початкової школи та концепції Нової української школи.

Із поширенням використання інструментів Google в освітній діяльності вчителів музичного мистецтва педагоги мистецьких дисциплін отримали можливість брати участь у таких формах навчання, як мережеві відкриті майстер-класи й уроки, відкриті мережеві майстерні, які проводяться на основі додатка Google каналу YouTube. Цей канал має безліч можливостей для поширення кращих педагогічних ідей, презентації відеотрансляцій відкритих уроків, що організовуються в межах неформальної освіти.

На основі цифрового інструментарію вчитель музичного мистецтва на тренінгах може вдосконалити свою методичну майстерність, яка входить до складу компонентів педагогічної майстерності вчителя. Тренінг як форма навчання спрямований насамперед на те, щоб максимально використати потенціал, знання і досвід кожного учасника-вчителя і за допомогою спеціальних прийомів створити феномен «групового навчання».

Тренінгова форма навчання має велику кількість переваг у межах неформальної освіти, до яких слід віднести: активність групи; поєднання інформації й емоційного ставлення до неї; підвищення рівня мотивації; здатність групи до колективного мислення та прийняття рішень; практичну перевірку та закріплення отриманих знань. Методичний тренінг стає більш поширеним явищем у світлі освітніх реформ і є способом навчання фахівців виконання тренінгової роботи, призначеним для глибшого знайомства з психотренінгом в ілюстративному вигляді для тих, хто навчається [5, с. 29]. Під час тренінгу створюється неформальне, невимушене спілкування, яке відкриває перед групою безліч варіантів розвитку та розв'язання проблеми, заради якої вона зібралася. Зазвичай учасники в захваті від тренінгових методів, що роблять процес навчання цікавим, не обтяжливим [4, с. 29]. Навчальні тренінги вчителів музичного мистецтва спрямовані на розвиток методичної та професійної компетентності, які входять до компонентів педагогічної майстерності педагога. Набув поширення вітчизняний досвід навчання вчителів на основі тренінгової форми навчання у процесі проведення Всеукраїнських літніх шкіл, Всеукраїнських науково-практичних семінарів. Досвід навчання вчителів щодо використання цифрових технологій у процесі викладання музичного мистецтва на тренінговій основі

має Київський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти педагогічних кадрів. Тренінги фахівців кафедри суспільно-гуманітарної освіти дають можливість протягом навчання набути практичного досвіду з упровадження цифрових технологій у мистецьку освіту, поглибити знання з педагогічної майстерності та реалізувати творчий потенціал всіх учасників тренінгу.

Серед ідей упровадження концепції Нової української школи – проведення вебінарів, семінарів-тренінгів, майстер-класів щодо розвитку критичного мислення, оволодіння новітніми формами упровадження педагогіки партнерства в освітній діяльності, реалізації ідей формування інноваційного освітнього середовища школи, навчання педагогів реалізації нового змісту мистецької освіти та навчання новітніх форм викладання музичного мистецтва на основі цифрового інструментарію, цифрових програм та електронних платформ за неформальної освіти.

У процесі таких форм неформальної освіти розвиваються і складники педагогічної майстерності, які пов'язані між собою та мають здатність до саморозвитку. Завдяки проведенню заходів і навчань відбувається самоутвердження фахівця й самоактуалізація в професійній діяльності, набуваються нові знання, удосконалюються музично-педагогічні навички та вміння через оцінювання досвіду та дисемінацію власних педагогічних ідей, удосконалюються знання з методики викладання музичного мистецтва, формуються комунікативність, емоційна стабільність, оптимістичне прогнозування і креативність [5, с. 29].

Висновки. Отже, розгляд проблеми впровадження нових форм неформальної освіти вчителів музичного мистецтва на основі цифрових технологій дав можливість: виокремити найефективніші форми навчання педагогів у межах неформальної освіти, до яких віднесено Інтернет та електронні науково-педагогічні конференції, вебінари, відкриті педагогічні марафони, мережеві відкриті майстер-класи й уроки, відкриті мережеві майстерні; розкрити шляхи розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва за участі педагогів у різних формах неформального навчання, що ґрунтуються на використанні цифрових технологій; узагальнити ідеї щодо розвитку педагогічної майстерності вчителів музичного мистецтва в різних формах неформальної освіти.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК:

1. Закон України «Про освіту». URL: <http://osvita.ua/legislation/law/2231/3>.
2. Концепція Нова українська школа. URL: <https://www.kmu.gov.ua/storage/app/media/reforms/ukrainska-shkola-compressed.pdf>.
3. Лук'янчук Н. Класифікація тренінгів *Психологічні проблеми обдарованої особистості*. С. 276. URL: Downloads/Nivoo_2013_1_36.pdf.
4. Основі положення щодо проведення тренінгу. URL: <http://osvita.ua/school/method/technol/598/>.
5. Педагогічна майстерність : підручник / І.А. Зязюн та ін. ; за ред. І.А. Зязюна. Київ : Вища шк., 1997. 349 с.
6. Соломаха С.О. Розвиток педагогічної майстерності викладачів музичного мистецтва та світової художньої культури : посібник. Кіровоград : Імекс-ЛТД, 2013. 158 с.